

UDK: 929 Stanković M.
27-42-26-055.2
Stručni rad
Primljeno: ožujak 2016.

Marinko PERKOVIĆ
Katolički bogoslovni fakultet u Sarajevu
J. Stadlera 5, BiH – 71000 Sarajevo
marinkope@bih.net.ba

MARICA STANKOVIĆ ŽENA RADOSNE SVETOSTI I BESKOMPROMISNE MORALNOSTI

Sažetak

U Zagrebu je 2006. godine pokrenut proces za beatifikaciju Marice Stanković, plodne spisateljice i istaknute hrvatske katoličke javne djelatnice. U želji da se Maričin lik i djelo što bolje prezentira prvenstveno bosansko-hercegovačkoj katoličkoj javnosti, autor u ovom članku najprije govori o najvažnijim etapama i događajima iz njezina života. Kako je veličina Maričina lika na poseban način došla do izražaja zahvaljujući svjetovnom institutu „Zajednica suradnica Krista Kralja“ koji je ona osnovala, u drugom je dijelu autor svoju pažnju usredotočio na koncept svetosti koji je Marica zamislila za Zajednicu. Riječ je o svetosti onih koje su se Bogu posve posvetile, a ipak žive i rade među ljudima te pritom, iako su izložene raznim kušnjama i križevima, zrače radošću u kontaktu s njima. Upravo takvu svetost Marica zagovara. A da je ta svetost protkana beskompromisnom moralnošću, to poručuje treći dio članka koji je posvećen moralnom odgoju ženske katoličke mladeži koji je Marica obavljala s ljubavlju. U zaključku je istaknuto da je Marica Stanković svetost dosljedno i živjela te da je njezin koncept svetosti itekako potreban i u ovom našem vremenu.

Ključne riječi: *Marica Stanković, Zajednica suradnica Krista Kralja, radosna svetost, odgoj ženske katoličke mladeži, beskompromisna moralnost.*

Uvod

Kada čovjek kršćanin čita djela Marice Stanković, veoma brzo uviđa duševno raspoloženje i temeljno opredjeljenje koje je ona imala dok ih je pisala. A ta djela kazuju da je Marica imala nježno srce, oštar um, dosljednu vjeru te beskompromisno moralno uvjerenje i vladanje. Pritom ujedno opaža da je ta plodna spisateljica i istaknuta katolička javna djelatnica dotaknula mnoge životne teološke teme koje plijene pažnju čitatelja. Neke od tih tema su proteklih godina i studijski obra-

đene, što govori da su život i djelo Marice Stanković inspiracija i ovim našim generacijama.

Prilikom čitanja Maričinih djela i nekih studija koje su njoj posvećene, svoju sam pažnju usredotočio uglavnom na dvije teme koje su, po mojem mišljenju, dobro zastupljene u tim djelima, a to su: svetost i moralni odgoj ženske katoličke mladeži. Zašto upravo te teme? Razlog je ovaj: Marica Stanković bila je pod snažnim idejnim i duhovnim utjecajem blaženoga Ivana Merza te je, poput njega, cijelim svojim bićem težila prema svetosti. Ona je dobro znala da je put prema svetosti nezamisliv bez ispravno shvaćene i življene moralnosti. Zato je ona tijekom svojega života ne samo produbljivala svoju moralno-teološku spoznaju nego ju je i osobno ostvarivala i pred drugima svjedočila: odgajala je žensku katoličku mladež, djelovala je kroz ženski svjetovni institut Zajednica suradnica Krista Kralja koji je, po idejnoj zamisli Ivana Merza, sama osnovala. Jasno, rad oko Zajednice i u Zajednici još ju je više motivirao da oblikuje ideal svetosti koji bi Zajednici najviše odgovarao.

Upravo te dvije teme: svetost u zamisli Marice Stanković i ispravan moralni odgoj ženske katoličke mladeži, objekt su ovog mojeg promišljanja i pisanja. I prije same prezentacije tih dviju tema, koje zahtijevaju i daljnji istraživački rad, smatrao sam korisnim iznijeti kratak životopis Marice Stanković kako bi se manje informirani čitatelji upoznali s najvažnijim etapama i događajima iz njezina života. Iz tog životopisa lako se može zaključiti da je Marica Stanković bila iznimna žena koja je ozbiljno shvaćala i dosljedno živjela kršćanske ideale koje je prigrlila srcem i dušom.

1. Kratak životopis Marice Stanković

Marica Stanković je rođena 31. prosinca 1900. godine u Zagrebu od roditelja Fabijana Vragovića i Terezije r. Škvorc. Krštena je 1. siječnja 1901. godine u župnoj crkvi sv. Marka. Imala je zdrav vjerski odgoj, a ljubav prema knjizi baštinila je od svoje majke koja je rado i mnogo čitala. Osnovnu školu je pohađala kod Sestara milosrdnica. U njihovu je zavodu završila i nižu gimnaziju i učiteljsku školu. Maturalni ispit je položila 1920. godine. Na poseban je način u učiteljskoj školi na nju utjecao o. Bogoljub Strižić koji je mladoj učenici pomogao da ispravno shvati učiteljski poziv, u sebi razvije smisao borbe za Isusove ideale i da stalno pred očima ima lik idealne žene čija se veličina mjeri žrtvom, samozaboravom, ljubavlju, ali i temeljitom izobrazbom i zainteresiranošću za sve što se događa u svijetu. Kao maturantica Marica

je 1920. godine predstavljala svoju školu u Mariboru gdje se održavalo Katoličko đачko zborovanje i veliki orlovski slet članova Orlovске organizacije najprije iz Slovenije potom iz Češke. Tu se upoznala s idejama Orlovskog pokreta i pomno slušala predavanje mladog Ivana Merza koji će duboko obilježiti daljnji tijek njezina života.¹

Zbog bolesti očiju Marica nije odmah upisala studij, pa je 23. studenog 1921. godine postala učiteljica u pučkoj školi u Stračincu kraj Varaždina. Potom je, na vlastiti zahtjev, premještena u Donju Voću, također kraj Varaždina, gdje je poučavala od 16. srpnja 1923. godine do upisa na prvi stupanj Više pedagoške škole u Zagrebu akademske 1924./1925. godine. U Zagreb se preselila početkom 1925. godine. U međuvremenu je 11. studenog 1924. godine promijenila svoje prezime Vragović u Stanković. Nakon dvogodišnjeg studija pedagogije, Marica je dvije godine nastavnica u Građanskoj školi u Podravskoj Slatini.² U tom periodu dopisuje se s Merzom i prijateljima koji su, radi potreba orlovске organizacije, pokušavali Maricu dovesti u Zagreb.³ To je bila i njihova i Maričina želja. Međutim, u tome nisu uspjeli. Nakon Merzove smrti 10. svibnja 1928. godine Marica još više nastoji doći u Zagreb. To joj polazi za rukom tako što se akademske 1928./1929. godine upisuje na drugi stupanj Više pedagoške škole u Zagrebu. Nakon dvije godine studija u ljeto 1930. godine ona je diplomirala na Filološko-historijskom odsjeku Pedagoške škole u Zagrebu. Iako je bila osposobljena za profesorski rad u višim školama, vraćena je na staro nastavničko mjesto u Podravskoj Slatini. Tu ostaje do proljeća 1931. godine kada je premještena u Državnu građansku školu u Čakovec. Nakon dvije godine, dekretom Ministarstva prosvjete u Beogradu, odlazi u Državnu građansku školu u Gračac. Tu se ne zadržava dugo jer je ubrzo premještena u Mješovitu građansku školu u Kutini. Tu ostaje do proljeća 1936. godine kada je premještena u Zagreb. Od svibnja 1936. do lje-

1 Usp.: Stella TAMHINA (ur.), *Marica Stanković (1900-1957). Životopis i bibliografija* (Zagreb: Kršćanska sadašnjost, 2006.), 5-12. U svojem djelu *Mladost vedrine*, koje je napisala u tijeku Drugog svjetskog rata, Marica Stanković se osvrće na događaj u Mariboru. Ona kaže: „Mariborski slet znači početak Orlovstva u Hrvatskoj, početak najjačega, najbujnijega katoličkog gibanja među hrvatskom mladeži, koje i danas živi i djeluje u Križarstvu.“ Marica STANKOVIĆ, *Mladost vedrine* (Zagreb: Veliko križarsko sestrinstvo, 1944.), 11.

2 Usp.: S. TAMHINA (ur.), *Marica Stanković (1900-1957). Životopis i bibliografija*, 15-16.

3 Dopisivanje između Marice Stanković i Ivana Merza započelo je 1926. godine i trajalo je sve do Merzove smrti. Korespondencija između njih dvoje sačuvana je samo djelomično: tri Ivanova pisma i nekoliko kraćih pozdrava i prigodnih čestitki, dvadeset Maričinih pisama i jedna razglednica. Vidi: Bonaventura DUDA – Stella TAMHINA (ur.), *Suradnici u ostvarenju Kraljevstva Kristova. Ivan Merz i Marica Stanković* (Zagreb: Kršćanska sadašnjost, 2003.), 48, 52, 55-84.

ta 1945. godine predaje u Mješovitoj građanskoj školi u kojoj je danas smještena osnovna škola „Dr. Ivan Merz“, a koja je nekada bila bolnica u kojoj je umro br. Ivan Merz, pa ta škola zbog toga nosi njegovo ime. Oni koji su dobro poznavali njezin rad u školstvu, kažu da je Marica bila izvrstan pedagog i nastavnik te da su je đaci veoma poštovali i voljeli.⁴ Njezina najbliža prijateljica Vika Švigir zapisala je: „Učenice i učenici voljeli su je neobično, to svjedoče mnoga njihova pisma, a naročito pisma onih, koji su odabrali svećeničko i redovničko zvanje.“⁵

Intenzivnija aktivnost Marice Stanković u Katoličkom pokretu počela je 1925. godine. Naime, te je godine u Šibeniku održan opći orlovski slet na kojem je 7. kolovoza osnovana i ženska grana pokreta – Sveza hrvatskih orlica. Marica postaje njezina prosvjetna referentica.⁶ U siječnju 1926. godine Marijina kongregacija učiteljica prepušta orlovskoj organizaciji svoj časopis *Za vjeru i dom* čiji urednik postaje upravo Marica Stanković. U tom je časopisu Marica često objavljivala svoje članke iz kojih je vidljivo da ona orlovsku organizaciju smatra sastavnim dijelom Katoličke akcije koja, u duhu papinskih smjernica, pomaže Katoličkoj Crkvi u širenju Kraljevstva Božjega na zemlji. Na glavnoj skupštini Sveze hrvatskih orlica, održanoj u Sarajevu 1927. godine, Marica postaje predsjednica Sveze. Tu službu obnaša sve do prosinca 1929. godine kada je odlukom Petra Živkovića, predsjednika jugoslavenske vlade, orlovska organizacija ukinuta.⁷ Tih se godina Marica sve dublje uključivala u crkvena zbivanja, napose ona koja su vezana uz Katoličku akciju i orlovstvo. U traženju najboljih rješenja ona aktivno surađuje s Ivanom Merzom koji ju potiče na sistematsko studiranje filozofsko-teoloških pitanja. Uz to ona neumorno posjećuje hrvatska sela i gradove, drži tečajeve, govore, predavanja. Maričine aktivnosti se nastavljaju i nakon ukidanja orlovske organizacije. Naime, početkom 1930. godine zagrebački nadbiskup Antun Bauer odobrava osnivanje križarske organizacije koja je idejni nasljednik orlovstva. Na osnivačkoj skupštini Velikog križarskog sestrinstva 13. travnja 1930. godine, Marica je izabrana za predsjednicu križarica.⁸ Tu će službu savjesno obnašati do ljeta 1945.

⁴ Usp.: S. TAMHINA (ur.), *Marica Stanković (1900-1957). Životopis i bibliografija*, 16-21.

⁵ Vika ŠVIGIR, „Marica Stanković – tko je ona?“, B. DUDA – S. TAMHINA (ur.), *Suradnici u ostvarenju Kraljevstva Kristova. Ivan Merz i Marica Stanković*, 25.

⁶ Vidi: M. STANKOVIĆ, *Mladost vedrine*, 26, 28.

⁷ Vidi: M. STANKOVIĆ, *Mladost vedrine*, 29, 34, 44, 55-57.

⁸ Usp.: M. STANKOVIĆ, *Mladost vedrine*, 63. Križarska organizacija je stalno odicala duhom Ivana Merza. To potvrđuje Marica Stanković kada (str. 66-67) kaže: „U Križarstvu žive Ivanovi ideali. U Križarstvu govori njegova nauka. U Križarstvu je ostvareno njegovo životno djelo. U Križarstvu je uzidan on sam, naš sveti brat Ivan. Sve najbolje, najljepše, najdublje, što i danas u Križarstvu imamo, što Križarstvo u sebi nosi i hrvatskoj mladeži daje, sve je to Ivanovo, plod njegova rada, porod njegova duše.“

godine kada su službeno ukinute sve katoličke organizacije. I u tom je periodu ona veoma aktivna. O tome svjedoče i njezini članci objavljeni u časopisu *Za vjeru i dom* koji postaje glasilo križarica. Marica je glavna urednica glasila do 1936. godine. Odlukom nadbiskupa Bauera od 24. prosinca 1934. godine križarska organizacija i službeno postaje dijelom Katoličke akcije. A da se u križarskoj organizaciji promicao i razvijao intenzivan duhovni život, potvrđuje i križarsko geslo: „Žrtva – Euharistija – Apostolat“.⁹ Za sav svoj nesebičan rad u promicanju kršćanskih ideja kroz orlovsku i križarsku organizaciju Marica Stanković 13. rujna 1942. godine prima papinsko odlikovanje *Pro Ecclesia et Pontefice*. Odlikovanje joj je uručio zagrebački nadbiskup Alojzije Stepinac.¹⁰

Velebni lik Marice Stanković na poseban način dolazi do izražaja u djelu koje je ona osnovala: *Zajednica suradnica Krista Kralja*. Idejni začetnik „redovništva u svijetu“, tj. svjetovnog reda (instituta) u hrvatskom narodu bio je dr. Ivan Merz kojeg je Marica još za njegova života smatrala svecem.¹¹ Njegova je zamisao bila osnovati muški i ženski ogranak svjetovnog reda koji bi bio nosivi stup Katoličke akcije. Osnutak muškog ogranka, koji se trebao zvati Vitezovi Presvetog Srca, nikad nije ostvaren jer je Merz veoma mlad umro. Ali je zato ideja ženskog ogranka svjetovnog reda pustila korijene u Maričinu srcu. Sama Marica kaže da ju je Merz za to djelo postupno usmjeravao i pripravljaio. Na njegov prijedlog i uz prethodno dopuštenje svojega ispovjednika ona je na Veliki petak 1927. godine položila zavjet vječne čistoće. Međutim, odluka o osnutku ženskog ogranka svjetovnog reda donesena je tek nakon tečaja križarske organizacije koji je održan u Banja Luci 1938. godine. O tome je bio obaviješten i nadbiskup Alojzije Stepinac koji je tu odluku pozdravio i blagoslovio. Zajednica suradnica Krista Kralja imala je nekoliko faza svojega razvoja. Prva faza (1938.-1941.) bila je pripremno razdoblje u kojem se tragalo za najboljim metodama, putovima, ljudima. U drugoj fazi (1941.-1948.) Marica je napisala Pravila koja će poslužiti kao temeljni tekst za konačni oblik Pravila koje će Crkva odobriti deset godina kasnije. Razdoblje konačnog formiranja Zajednice (1952.-1957.), čije je osnivanje Rim službeno odobrio 1951. godine, obilježeno je korigiranjem Pravila (1953.) i primanjem novih članova. Korekciju Pravila načinila je sama Marica Stanković. U tome su joj pomagali o. Ivan Kozelj i dr. Franjo Šeper. Potpora je stigla i od nadbiskupa Stepinca 12. srpnja 1953. godine. Od tada počinje njihovo dopisivanje. Pravila su konačno odobrena 18. listopada 1953. godine. Marica je bila prva osoba

⁹ Vidi: M. STANKOVIĆ, *Mladost vedrine*, 81, 83-89.

¹⁰ Usp.: S. TAMHINA (ur.), *Marica Stanković (1900-1957). Životopis i bibliografija*, 45.

¹¹ Vidi: Marica STANKOVIĆ, „Izjava o svetosti Ivana Merza“, B. DUDA – S. TAMHINA (ur.), *Suradnici u ostvarenju Kraljevstva Kristova. Ivan Merz i Marica Stanković*, 29-31.

koja je u službeno osnovanom svjetovnom institutu Zajednice suradnica Krista Kralja položila vječne zavjete. U preostalim godinama svojega života ona neumorno radi oko izgradnje Zajednice i pojedinačnog odgoja pomlatka. A novih suradnica Krista Kralja je bilo. Mnogima su one bile nepoznate jer je njihova pripadnost institutu bila diskretna i gotovo skrovnita. Suradnice jednostavno rade u svojim svjetovnim zanimanjima, nose civilna odijela te svojim uzornim ponašanjem i plemenitim djelima pridonose širenju Kraljevstva Božjega u mjesnim Crkvama.¹²

Dolaskom komunista na vlast 1945. godine započinju napadi na Katoličku Crkvu. Na poziv nove vlasti u Radničkoj su se komori 2. lipnja 1945. godine okupili prosvjetni radnici grada Zagreba, njih 2500. Među njima je bila i Marica Stanković. Na tom sastanku napadana je Crkva i njezin poglavar nadbiskup Alojzije Stepinac. U obranu Stepinca ustale su samo dvije osobe: najprije profesorica Marija Grgić, potom Marica Stanković. Marica je energično tvrdila da je Stepinac za vrijeme Drugog svjetskog rata oštro kritizirao i osuđivao progon Židova i pravoslavača te da su njegovom zaslugom brojni Židovi i pravoslavci bili spašeni. Ubrzo nakon sastanka, znajući što je čeka, Marica se zahvalila na nastavničkoj službi. Ona očekuje svoje hapšenje, ali i pesimistično gleda na budućnost Zajednice. Ono što je predviđala, to se i dogodilo: 1. rujna 1947. godine ona je uhapšena da bi 24. siječnja 1948. godine bila osuđena na pet godina zatvora. 1. travnja 1948. godine otpremljena je u Kazneno-popravni dom u Slavonskoj Požegi iz kojeg je puštena točno pet godina nakon hapšenja. Pet punih godina Marica je živjela bez sakramenata ali, kako sama kaže, i u strahu. I premda ju je strah obuzimao, ona je prema svakom osuđeniku bila srdačna. Zbog toga su je osuđenici poštovali. U strahu je Marica živjela i nakon puštanja na slobodu 1. rujna 1952. godine. Taj strah nije bio bezrazložan jer su je djelatnici Udbe pratili i nadzirati sve do njezine smrti.¹³

12 Vidi: S. TAMHINA (ur.), *Marica Stanković (1900-1957). Životopis i bibliografija*, 59-82. Vidi također: Marko MATIĆ, „Ivan Merz u misli i djelu Marice Stanković“, *Obnovljeni život* 59 (2004.), 77-85. Slavica TUŠKAN, „Ivan Merz, Marica Stanković i zajednica Suradnica Krista Kralja“, *Obnovljeni život* 52 (1997.), 315-324.

13 Vidi: S. TAMHINA (ur.), *Marica Stanković (1900-1957). Životopis i bibliografija*, 85-102. U svojem djelu *Godine teške i bolne*, u kojem je opisala svoje zatvorske dane u Kazneno-popravnom domu u Slavonskoj Požegi, Marica Stanković je često govorila o strahu koji je bio njezin stalni pratilac u logoru. Ona se, kako sama kaže, bojala svega: teškog rada, samice, doušnika, uprave logora, komandira, smrti u logoru, bojala se da će se luda vratiti iz logora, da će joj Udba produžiti robijaške dane... Napose se bojala Udbe i njezinih doušnika. Marica zapisa: „[...] U meni je bio strah koji se neće iskorijeniti nikada. Strah pred jednim sveprisutnim okom, koje budno pazi na me, na svaki moj mig, neprestano se za me stara i prati me. I nisam se prevarila. To je oko svemoćne UDB-e.“ Marica STANKOVIĆ, *Godine teške i bolne* (Zagreb: Glas Koncila, 32012.), 32.

Nakon izlaska iz zatvora Marica neumorno studira i piše. Ujedno sistematski odgaja svoje suradnice u duhu odobrenih Pravila Zajednice. Ali je zdravlje postupno izdaje. Krajem studenoga 1955. godine osjeća umor i klonulost. Na Badnjak je doživjela srčani infarkt. Liječnici su rekli da ima i anginu pectoris. Početkom 1957. godine zdravstveno se stanje dodatno pogoršava. Liječnici su ovoga puta konstatirali: uremija. S bolestima se Marica hrabro nosila sve do svojega preseljenja u vječnost koje se zbilo 8. listopada 1957. godine. Sahranjena je u obiteljskoj grobnici na Mirogoju 11. listopada iste godine. Sprovodne obrede vodio je zagrebački nadbiskup koadjutor dr. Franjo Šeper. Nadgrobni govor održao je o. Ivan Kozelj.¹⁴ U tom govoru o. Kozelj, koji je punih trideset godina bio Maričin ispovjednik, rekao je i ovo: „S njom [Maricom Stanković] nestaje između nas jedan veliki i svijetli, neobično snažni i bogati lik kršćanske djevojke i žene, kakvu u životu rijetko možemo sresti.“¹⁵

Marica Stanković bila je dakle iznimna žena ali i sveta osoba. To su napose znale njezine suradnice iz Zajednice. Zato su one, s nakanom da se buduće generacije vjernika upoznaju s njezinim likom i djelom, za vrijeme komunizma diskretno prikupljale informacije i svjedočanstva o uzornom životu njihove utemeljiteljice. Međutim, trebalo je čekati devedesete godine da se s imenom i životnim djelom Marice Stanković posve slobodno izađe u javnost. Sjaj Maričina lika zablistat će napose krajem 2000. godine kada je o stotoj obljetnici njezina rođenja upriličen simpozij o njezinu životu i radu.¹⁶ Od tada pa do danas tiskana su Maričina još neobjavljena djela. I ona svjedoče da je Marica posve katolički razmišljala i sveto živjela. Proces za njezinu beatifikaciju službeno je započeo 16. studenoga 2006. godine.¹⁷ Ovdje

14 Vidi: S. TAMHINA (ur.), *Marica Stanković (1900-1957). Životopis i bibliografija*, 107-127. Vidi također: *Iz godine u godinu tragom Marice Stanković* (Zagreb: Teovizija - Postulatura službenice Božje Marice Stanković - Suradnice Krista Kralja, 2011.), 81-96.

15 Ivan KOZELJ, *Lik i poruka sestre Marice* (Zagreb: Teovizija, 2014.), 9.

16 Vidi: S. TAMHINA (ur.), *Marica Stanković (1900-1957). Životopis i bibliografija*, 133-152. Radovi sa simpozija objavljeni su u: Ljiljana MATKOVIĆ – VLAŠIĆ (ur.), *Marica Stanković 1900.-1957. Zbornik radova s proslave 100. obljetnice rođenja 1900.-2000.* (Zagreb: Glas Koncila, 2001.).

17 U *Proglasu: Kauza beatifikacije službenice Božje Marice (Marije) Stanković utemeljiteljice svjetovne ustanove „Suradnice Krista Kralja“* od 19. listopada 2006. godine, koji je potpisao zagrebački nadbiskup Josip Bozanić, između ostalog čitamo i ovo: „Imamo vrijednih svjedočanstava o njezinu svetom životu i plodnom apostolskom djelovanju, o glasu svetosti, za života i poslije smrti. Glas o svetosti Marice Stanković prisutan je i raširen u naše vrijeme, pa sam ponizno zatražio od rimske Kongregacije za proglašenje svetaca da se otvori i provede

je potrebno reći i to da postoje najozbiljnija razmišljanja te da su poduzeti ozbiljni koraci da Marica Stanković bude proglašena blaženom kao mučenica.

2. Svetost u zamisli Marice Stanković

Marica Stanković bila je iznimna žena koja se nije zadovoljavala minimalnim. To je vidljivo kako u njezinu profesionalnom, tako i u njezinu moralno-duhovnom životu. Kada čovjek čita knjigu *Izazov Kristova Kraljevstva*, koja je posvećena Zajednici suradnica Krista Kralja, brzo dolazi do zaključka da je svetost pokretačka snaga koja je motivirala cjelokupno njezino djelovanje. Ova knjiga govori o svetosti što ga je Marica zacrtala za Zajednicu suradnica Krista Kralja koju je ona osnovala. Brojni svjedoci kazali su da je Marica takvu svetost svojim uzornim životom dosljedno i ostvarivala.¹⁸

Temeljna pretpostavka od koje Marica polazi kada govori o svetosti jest ova: svi su pozvani na svetost (savršenstvo),¹⁹ napose su pozvani oni koji izbliza slijede Isusa Krista. Zato ona poručuje svojim suradnicama iz Zajednice da je svetost njihov poziv i misija. Naime, „poziv suradnice Krista Kralja nije samo ostvarivanje svetosti u sebi već i pomaganje oko ostvarivanja te svetosti i u drugima. [...] To je dvoje naš svagdanji posao, naša svagdanja hrana: raditi na svojoj osobnoj svetosti i uzgajati, razvijati samu svetost, Krista Gospodina, u dušama bližnjih.“²⁰

Marica Stanković dobro zna da svetost nije privilegij pojedinaца i nekih za to predodređenih zajednica. Zato ona poput sv. Franje Saleškog²¹ naglašava da je svetost moguće postići u svakom staležu. I premda su neki staleži objektivno savršeniji od drugih, kao što je na primjer redovništvo savršenije od braka, ipak, kad je riječ o pojedinim dušama, onda su mjerila posve drukčija. Marica kaže: „Za pojedinu dušu je važno da se odazove onome pozivu, da dođe na ono mjesto, kamo je Bog zove. To je mjesto za nju subjektivno najsavršenije. Ako

postupak za beatifikaciju te 'Službenice Božje', što je Kongregacija blagohotno odobrila 10. lipnja 2006. godine.“ Tekst Proglasa nalazi se u: *Iz godine u godinu tragom Marice Stanković*, 106.

18 Usp.: Marica STANKOVIĆ, *Izazov Kristova Kraljevstva* (Zagreb: Kršćanska sadašnjost, 2004.), 5.

19 Vidi: Marica STANKOVIĆ, *Život je lijep. Izbor misli i poticaja* (Zagreb: Teovizija, 2011.), 30.

20 M. STANKOVIĆ, *Izazov Kristova Kraljevstva*, 20.

21 Vidi: Franjo SALEŠKI, *Filotea. Uvod u pobožni život* (Zagreb: HKD sv. Jeronima, 2005.).

je to obitelj, onda je obitelj za nju stalež savršenstva. Ako je jedan aktivan red, onda duša u njemu Gospodina najsavršenije slavi. Ako netko ne spada u kontemplativni red, onda je za njega život i sve duhovno blago toga reda sasvim suvišno, sasvim izvan njegova dohvata, za njega sasvim neupotrebljivo blago.“²²

Što se pak tiče Zajednice suradnica Krista Kralja te vedre i radosne svetosti na koju je ona pozvana,²³ Marica je posve sigurna i odlučna: suradnice ne smiju biti prosječne katolkinje, nego Bogu posvećene osobe koje se hrabro penju do vrhunaca kršćanske svetosti. To penjanje događa se putem križa²⁴ i pod utjecajem Duha Svetoga,²⁵ ali i preko specifičnog apostolskog poslanja Zajednice. Apostolsko poslanje Zajednice ne sastoji se samo u ljubaznosti, lijepim riječima i nesebičnim uslugama koje suradnice iskazuju prema drugima. Poslanje se sastoji prvenstveno u borbenosti i osvajanju duša za Isusa Krista. To konkretno znači da se suradnice trebaju boriti i dopirati do onih duša do kojih mogu doći samo Bogu posvećene osobe koje žive u svijetu. Da bi to mogle postići, suradnice ne smiju biti osrednje i prosječne. Osrednjost i prosječnost su, tvrdi Marica, „neprijateljstvo prema vlastitoj duši, koju je Bog stvorio za nešto veliko. Takav je stav neshvaćanje suradništva.“ Jer suradništvo je nastalo „iz potreba za kršćanskim savršenstvom i svetošću. Iz želje da Boga svi upoznaju i ljube.“ Zato suradništvo „samo po sebi isključuje polovičnost, manjkavost, prosječnost, osrednjost, jer u takvom stanju ne može nijedan od svojih ciljeva ostvariti: ni vlastitu svetost, ni ozbiljno djelovanje u dušama“. Upravo zbog toga suradnice se trebaju truditi da svaki dan ostanu na visini, one se nikad ne smiju zadovoljiti običnim (buržujskim) katoli-

²² M. STANKOVIĆ, *Izazov Kristova Kraljevstva*, 27-28.

²³ Za Maricu Stanković kršćanska svetost je uvijek radosna. Ona kaže: „Svetost nije nikada tugaljiva, skućena, zamračena, plašljiva. Svetac nije čovjek protegnutog lica, žalosna i sputana pogleda, mutnog i suznog oka. Takvo držanje nema sa svetošću nikakve veze. Svetost je u nutrini duše, a vanjština mora biti sasvim jednostavna, svagdanja, ali vedra, radosna. Svetost se ne može spojiti s turbobnošću. Teškom melankolijom. Bolesnom osjetljivošću. Neprestanim jaucima i suzama. Svetost je radost.“ Marica STANKOVIĆ, *Križ je ključ za sve. Izbor misli i poticaja* (Zagreb: Tevizija, 2012.), 36. Ove je misli Marica zapisala 27. ožujka 1954. godine, dakle nakon bolnog iskustva patnje što ga je stekla za vrijeme robijaških dana u Slavonskoj Požegi.

²⁴ Vidi: M. STANKOVIĆ, *Križ je ključ za sve. Izbor misli i poticaja*, 8, 17. Da se penjanje do vrhunaca kršćanske svetosti događa putem križa, to je Marica jako dobro znala jer su upravo trpljenja, patnje i križevi obilježili posljednjih deset godina njezina života.

²⁵ Vidi: Marica STANKOVIĆ, *Dodi Duše radosti* (Zagreb: Kršćanska sadašnjost, 2003.), 28.

cizmom. Jednom riječju: suradnice Krista Kralja trebaju biti natprosječne katolkinje.²⁶

Što u Maričinu rječniku znači biti natprosječna katolkinja? To je osoba koja je posve otvorena Duhu Svetome, koja zrači ljubavlju²⁷ i teži za svetošću. Ona osoba kojoj svetost nije prvi životni cilj, tvrdi Marica, takva osoba nije za Zajednicu. Nije za Zajednicu jer je upravo svetost primarna zadaća i cilj Zajednice. O kakvoj to svetosti govori Marica? Ona govori o posebnom tipu svetosti na koju su pozvane suradnice. Premda tvrdi da je svetost u biti uvijek ista, ipak ona napominje da vanjske životne okolnosti uvjetuju tip svetosti. Zato naglašava da svetost na koju su pozvane suradnice Krista Kralja nije svetost djevice - mučenica iz prvih stoljeća kršćanstva. Nije to ni svetost sv. Terezije Avilske ili Male Terezije koje su živjele u Karmelu. To nije ni svetost Ivane Arške kojoj je Bog povjerio specifičnu mušku ulogu, niti svetost sv. Elizabete koja je kao udana žena izgarala od ljubavi prema Bogu. Marica ističe: „Ne, svetost suradnice Krista Kralja jest svetost duše koja živi u posebnim okolnostima, na poseban način, među ljudima, a uvijek s Bogom, u svijetu, ali ne od svijeta. U životu suradnice Krista Kralja sastaju se svi pravci, sva obilježja svetosti. Suradnice Krista Kralja su djevičanske duše. One su postavile, upravo zato jer u svijetu žive, čvrstu ogradu oko svoga srca koje samo za Boga živi. Umjesto mučeništva krvi, one prinose Gospodinu mučeništvo rada, mučeništvo apostolata. Umjesto tjelesnog materinstva evo njihova širokog duhovnog materinstva. Doista to je poseban tip svetosti koji odgovara našim vremenima, našim danima, potrebama ovoga razdoblja u Crkvi i povijesti čovječanstva.“²⁸ Ne treba ni spominjati, to se podrazumijeva, da je Marica Stanković taj tip svetosti svakodnevno i živjela.²⁹

Odakle izvire specifična svetost Zajednice o kojoj Marica govori? Odgovor na to pitanje treba tražiti u samom nazivu Zajednice: suradnice Krista Kralja. To znači da svetost suradnica proizlazi iz nji-

²⁶ Usp.: M. STANKOVIĆ, *Izazov Kristova Kraljevstva*, 79-88.

²⁷ Vidi: Marica STANKOVIĆ, *Nitko nije isključen. Izbor misli i poticaja* (Zagreb: Teovizija, 2012.), 37.

²⁸ M. STANKOVIĆ, *Izazov Kristova Kraljevstva*, 90-91.

²⁹ Nevenka Šarin, jedna od suradnica Krista Kralja u koju je Marica Stanković imala dosta povjerenja, ovim riječima govori o toj Maričinoj svetosti: „To je tip svetosti, o kojem je ona govorila, to je tip svetosti, koji je ona na sebi probavala. To nije nikakva posebna nauka svetosti, a opet malo drugačija i za nas kao suradnice najvažnija. Na tom smo joj najviše zahvalne, što nam je pokazala tip svetosti koji baš nama odgovara.“ Nevenka ŠARIN, *Uspomene i sjećanja* (Zagreb: Teovizija, 2014.), 18.

hove povezanosti s Isusom Kristom koji je sama svetost. Zato Marica naglašava da suradnice Krista Kralja trebaju biti fotografije, kopije, dvojnici Isusa. To znači da one trebaju njegovati intenzivan duhovni život. Osim toga, suradnice trebaju biti jake i gorljive, nikada prosječne i bezlične. Trebaju biti konstruktivne i dinamične, a ne destruktivne i apatične. Naime, „svetost je jaka i može se ostvariti samo voljom jakih. Svetost je ognjena, ona je vatra koja ne ovisi o godinama, već o Duhu Božjemu u čovjeku. Svetost je konstruktivna i samo konstruktivne duše stižu do njezinih vrhunaca. Svetost je dinamična, i samo svete duše ne zastajkuju, ne spavaju, jer ih ljubav k Bogu potiče na ljubav prema bližnjemu.“³⁰ Marica ujedno upozorava da tip svetosti koji Zajednica njeguje i živi nužno prolazi kroz različite kušnje. On naime „prolazi kroz zla i grubosti ovoga vremena, kroz slom današnje civilizacije i kulture, koji se bori s materijom kojom žele pokopati Boga i s atmosferom mašine, koja treba da pokopa i čovjeka koji je razapet nervnom ustalasanošću sadašnjice. Taj tip današnjega čovjeka kršćanina, sveca sadašnjice, prolazi kroz sve to s velikom vjerom ali i s velikom ljubavlju, kojom se jedino može osvojiti nebo i svijet. A iz vjere i ljubavi polazi i sve ostalo za ostvarenje svetosti.“³¹ Jasno, pod „ostalim“ ovdje se prije svega misli na strpljivo podnošenje patnji i križeva bez kojih je kršćanska svetost nezamisliva.

Očito, vjera i ljubav, ali i strpljivo nošenje križeva, jesu ključ razumijevanja vedre i radosne svetosti o kojoj govori Marica, a koju promiče svjetovni institut koji je ona osnovala. Taj institut, kako ona sama kaže, treba biti škola svetosti da bi mogao ispuniti svoje poslanje u ovome svijetu. A poslanje tog instituta, naglašava Marica još jedanput, sastoji se u ovome: promičući na nov način slavu Božju, on treba pridonositi spasenju duša. Treba nositi, dijeliti, rasipati i prelijevati život Presvetog Trojstva u ljudske duše. Da bi to mogao ostvariti, institut treba biti „plamen oduševljenja“, „vihor i potres s neba“, „šum i buka s visova, iz kojih govori sam Duh ljubavi“. Zato u dušama svih suradnica Krista Kralja, tvrdi Marica, ne može biti „krzmanja, zastajkivanja na odabranom putu, obaziranja natrag, lijenosti, polovičnosti, tuposti, jer je previše svet put koji si je suradnica izabrala. I na tome se putu ne može puzati, već se ide zanosno, s poletom, s dušom koja sve daje Bogu i ljudima.“ Eto zašto suradnice, nastavlja Marica, trče ovom zemljom i rade na tome da se u srcima ljudi, napose u srcima nevjernika, ukorijeni vjera u Isusa Krista. Zato one s oduševljenjem idu ususret ljudima i to njihovo misionarsko poslanje prestaje tek onda kad ih Bog

³⁰ M. STANKOVIĆ, *Izazov Kristova Kraljevstva*, 93.

³¹ M. STANKOVIĆ, *Izazov Kristova Kraljevstva*, 95. Vidi str.: 144-145.

pozove u vječno blaženstvo.³²

Vjera, ljubav, radost i strpljivo nošenje križeva su dakle bitne komponente svetosti kakvu zamišlja i živi Marica Stanković. Za ovu službenicu Božju vjera je veliki Božji milosni dar koji dohvaćaju samo one osobe koje imaju jednostavno i ponizno srce.³³ Otud se zaključuje da je i poniznost bitno obilježje svetosti koju ona promiče. Osim toga, kršćanske svetosti nema bez ljubavi, odnosno Kristove zapovijedi ljubavi koja treba biti življena u svim relacijama: prema Bogu, sebi i svakom čovjeku. I to uvijek i posvuda.³⁴ Što se pak tiče radosti, za nju bi se moglo reći da je ona znak prepoznavanja svetosti koju Marica zagovara. To se može zaključiti i iz činjenice što Marica ističe da radost treba prožimati svako kršćaninovo duhovno nastojanje i djelovanje, bez obzira na okolnosti u kojima živi, patnje koje podnosi i križeve koje nosi. Prema njezinu dubokom uvjerenju, radost treba biti, unatoč svim životnim teškoćama, temeljni kršćanski stav jer ju je Bog, koji je posvemašnja Radost, utkao u narav svakog čovjeka.³⁵ Zato je radost, u zamisli Marice Stanković, ključna riječ za razumijevanje i života i kršćanstva³⁶ te samim tim i svetosti na koju smo svi pozvani.

Pa ako bismo htjeli u jednoj rečenici okarakterizirati svetost koju Marica zagovara i promiče, onda bismo rekli: to je radosno služenje Bogu i bližnjemu. A da je radosna svetost Marice Stanković zračila uzornom kršćanskom moralnošću, o tome svjedoči poglavlje koje slijedi, a posvećeno je odgoju ženske katoličke mladeži.

³² M. STANKOVIĆ, *Izazov Kristova Kraljevstva*, 101-103. U nacrtu Pravila Zajednice suradnica Krista Kralja iz 1943. godine, cilj Zajednice opisan je (str. 108-109) ovim riječima: „Život Zajednice suradnica Krista Kralja život je koji se troši za ostvarenje kraljevstva Kristova na zemlji. To je život neprestanog rada, žilave borbe, požrtvovnog apostolata, ali svakodnevnoga, dobro pripremljenoga, sistematskoga i neprekidnoga apostolata. Ta se borba i apostolat ne vrši odijeljeno od svijeta, već u svijetu, među svijetom, u običnom vrtlogu, u svim zvanjima, u svim okolnostima, na svim položajima u koje žena po današnjem poretku ulazi. Zajednica je zapravo *spašavanje i posvećivanje laičkoga svijeta i to upravo u njegovoj običnoj, svagdanjoj sredini i životu*. [...] Spašavati i posvećivati laički svijet, ali živeći s njim i među njim, a sve to pod vodstvom Crkve i u punom predanju Kristu Kralju, to je cilj Zajednice.“ U nastavku (str. 109-113) nacrt Pravila govori o širokom djelokrugu rada i apostolata Zajednice.

³³ Usp.: Marica STANKOVIĆ, *Sudionici muke Kristove* (Zagreb: Kršćanska sadašnjost, 2002.), 25.

³⁴ Usp.: M. STANKOVIĆ, *Sudionici muke Kristove*, 94, 97-98.

³⁵ Vidi: M. STANKOVIĆ, *Sudionici muke Kristove*, 112, 119-125.

³⁶ Vidi: Rebeka ANIĆ, „Kršćanstvo – religija radosti i vedrine. Duhovna baština Marice Stanković (1900.-1957.)“, *Nova prisutnost* 5 (2007.), 211-225.

3. Ispravan moralni odgoj ženske katoličke mladeži

Jedan od ciljeva koje je Marica Stanković sebi postavila i koji je dosljedno provodila tijekom svojega života, najprije kroz orlovsku a kasnije i kroz križarsku organizaciju, bio je ispravan moralni odgoj ženske katoličke mladeži.³⁷ Ona je oduševljavala mlade kršćanske djevojke za neprolazne moralne vrijednosti, ali se ujedno i energično borila protiv liberalizma i njegova izdanka feminizma koji je zagovarao potpunu emancipaciju žena. Zato Marica često govori i piše o idealnoj kršćanskoj ženi čija se veličina mjeri ne emancipacijom, nego žrtvom, samoprijegorem, samozaboravom i ljubavlju. Idealna kršćanska žena je, tvrdi ona, „*nositeljica života*“ i „*odgojiteljica novoga čovjeka*“. Kao takva ona je „*Bogorodičina sestra*“ jer, rađajući novo ljudsko biće, ona rađa Kristova brata ili sestru. Zato se kršćanske djevojke trebaju ozbiljno pripremati za to uzvišeno poslanje te se stoga, tvrdi Marica, nikada neće prepuštati ispraznim stvarima kao što su: zabave i plesovi, ljubakanje i flert, šetališta i zakutci.³⁸ U toj pripremi one trebaju svoj pogled stalno upirati prema Blaženoj Djevici Mariji koja je „ideal ženskoga svijeta, ženskih srdaca“. Naime, Marija je ideal svim djevojkama i ženama jer su u njoj „sabrane najnježnije i najfinije strune djevičanstva“, „najzrelije i najplodnije ženstvo“, „najčišće i najsretnije materinstvo“.³⁹

Kao žena moralnih principa i kršćanskih ideala koja „nije poznavala kompromisa“,⁴⁰ Marica želi da katoličke djevojke uvijek i svugdje katolički misle, prosuđuju i nastupaju. A za to je potrebna, tvrdi ona, čistoća srca i duše. Da bi postigle i sačuvale čistoću, taj „najveći dragulj na duši djevojke“, mlade djevojke (križarice) najprije trebaju dobro paziti što čitaju. To znači da neće čitati knjige koje se protive vjeri i ćudoređu. One će čitati samo ona djela koja jačaju vjeru, koja pozitivno utječu na vjerno vršenje dužnosti, koja su prikladna za ple-

37 „Sva je djelatnost Marice Stanković bila usmjerena prema mladima. I njezina je pisana riječ prvenstveno namijenjena mladima, prije svega ženskoj mladeži koja se uključila u organizirane katoličke redove, najprije orlica a zatim križarica. Njihovoj je izobrazbi i izgradnji, njihovu napretku u saznanjima i cjelovitu ljudskom i kršćanskom sazrijevanju, njihovu upućivanju u odgovornost za budućnost osobnu i narodnu, njihovim mladenačkim težnjama i potrebama za oduševljenjem i idealima – posvećen njezin književni rad.“ B. DUDA – S. TAMHINA (ur.), *Suradnici u ostvarenju Kraljevstva Kristova. Ivan Merz i Marica Stanković*, 91.

38 M. STANKOVIĆ, *Mladost vedrine*, 16-18.

39 Marica STANKOVIĆ, *Adventska čežnja* (Zagreb: Kršćanska sadašnjost, 2002.), 33.

40 N. ŠARIN, *Uspomene i sjećanja*, 10. Vidi: M. STANKOVIĆ, *Dođi Duše radosti*, 72.

menitu zabavu. Osim toga mlade djevojke (križarice) paze koje filmove gledaju. One će gledati samo one filmove koje oplemenjuju um, srce i emocije. Izbjegavat će nečedne filmove koji kaljaju djevojačku fantaziju i pridonose neozbiljnom shvaćanju života. Isto tako, nastavlja Marica, katoličke djevojke neće često ići na korzo jer pod utjecajem atmosfere korza one postaju površne, neozbiljne i prazne. Slično vrijedi i za šlagere: katoličke djevojke ne pjevaju šlagere jer oni bude u ljudskim srcima najniža čuvstva i raspoloženja.⁴¹

Što se pak tiče mode, i u tom je pitanju Marica jasna i kategorična. Slijedeći savjete Ivana Merza⁴² i upute Katoličke Crkve, ona ističe: mlade djevojke (križarice) uvijek se trebaju čedno odijevati jer čednim odijevanjem one štite svoju dušu i dušu bližnjih od neurednih strasti. Kako se odijevati? Istina, one se ne trebaju oblačiti po modi svojih baka. Mogu slijediti modu svojega vremena, ali pritom trebaju paziti, tvrdi Marica, da nošnja bude pristojna i čedna. To konkretno znači: katoličke djevojke nikada neće nositi kratke suknje, rukavi košulja trebaju ići preko lakata, odijela im ne smiju biti prozirna i tijesna, čarape trebaju biti uvijek duge i neprozirne. Jednom riječju: katoličke djevojke (križarice) su pozvane da budu apostoli pristojne i čedne mode.⁴³

Kad je riječ o plesu, Marica Stanković poput Ivana Merza, koji je za nju bio „uzor i učitelj ženske mladeži“,⁴⁴ ističe da ples nije dobar ako je u službi neurednih strasti. Ako se pak katolička djevojka nađe u takvim okolnostima koje od nje zahtijevaju ples, onda taj ples treba biti čedan, dostojanstven i učinjen s dobrom nakanom. Osim toga, prilikom plesanja treba izbjegavati odveć slobodno doticanje, intimno zbližavanje, ružne poze, obuhvaćanje, grljenje. Slijedeći direktive pojedinih biskupa, Marica poručuje: kršćanske djevojke trebaju izbjegavati sve moderne plesove. Jasno, u tu kategoriju ne spadaju čedna i

⁴¹ Vidi: M. STANKOVIĆ, *Mladost vedrine*, 100, 113, 116-119, 122-123.

⁴² U svojem pismu od 21. veljače 1928. godine upućenom Marici Stanković Ivan Merz je govorio i o tome kako se katoličke djevojke (orlice) trebaju odijevati. Pismo možemo naći u: B. DUDA – S. TAMHINA (ur.), *Suradnici u ostvarenju Kraljevstva Kristova. Ivan Merz i Marica Stanković*, 61-63. Marica Stanković ovim riječima opisuje stav Ivana Merza o ženskom odijevanju: „Nekonsekvantnost u primjenjivanju kršćanskih principa o odijevanju vrijeđala je Merza neobično. [...] On nije mogao nikako shvatiti, zašto žene tako malo same sebe poštivaju i zašto ne mogu razumjeti, da je pitanje ženske mode ujedno i pitanje ženske časti.“ Marica STANKOVIĆ, „Merz: Božji čovjek svagdašnjice“, *Život* 19 (1938.), 289.

⁴³ Vidi: M. STANKOVIĆ, *Mladost vedrine*, 123-136.

⁴⁴ Mara ČOVIĆ, „Uzor i učitelj ženske mladeži“, *Obnovljeni život* 34 (1979.), 366.

lijepa narodna kola koja su, po riječima nadbiskupa Stepinca, dopušte-
na posvuda.⁴⁵

Govoreći o odgoju muške i ženske katoličke mladeži u okviru križarske organizacije, Marica Stanković zagovara njihov odijeljen odgoj. Sam pak odgoj ženske mladeži mora poštovati specifičnosti ženske psihe.⁴⁶ To konkretno znači, tvrdi Marica, da djevojke ne smiju biti kopije mladića. One ne smiju oponašati mladiće niti u svojoj intelektualnoj, niti u svojoj moralnoj izgradnji. Djevojke trebaju biti prave djevojke i žene kao što mladići trebaju biti pravi mladići i muževi. Ako se njihova specifična različitost ne bi poštovala, to bi se protivilo Božjem planu. Marica je za odijeljen odgoj i zbog toga što se mladež, ako je zajedno, redovito međusobno zaljubljuje. A zaljublivanje, koje se može dogoditi i u najranijim godinama, uzrokuje kod mladih ljudi psihičko kočenje, što negativno utječe na njihov um i volju. I to je jedan od razloga zašto ženski i muški ogranak križarske organizacije uvijek imaju odijeljene sastanke, tečajeve, izlete i putovanja. Što se pak tiče kupanja djevojaka (križarica) na javnim kupalištima, ono je korisno za zdravlje i odmor, tvrdi Marica, ali ujedno i upozorava: nikada se ne kupati u društvu muškaraca. Tim više jer su kupališta postala mjesta za upoznavanje, koketiranje i flert. Osim toga, na javnim kupalištima erotika progovara veoma glasno jer mnoge djevojke i muškarci ne nose prikladne kupaće kostime. I sve to razbuktava mladenačku krv i fantaziju. Eto zašto se katoličke djevojke (križarice), zaključuje Marica, nikada neće kupati na javnim neodijeljenim kupalištima i u društvu muškaraca.⁴⁷

Svoju pažnju Marica je posvetila i majčinstvu koje je, nakon svećeništva, najsvetija stvar na ovome svijetu. Ona tvrdi da je posve opravdano ako djevojka u svojem srcu nosi sliku mladića kojega bi mogla svim svojim srcem ljubiti i s njime kršćanski brak sklopiti. Ali ujedno upozorava da se žensko srce ne bi trebalo privezati za mladića sve dotle dok je djevojka premlada i nije završila školovanje, tj. sve dotle dok tjelesno i duševno ne postane zrela za majčinsko poslanje. Stoga ona i naglašava da prerana ljubav nikud ne vodi i redovito ne svršava brakom. Prema Marici „ljubav je sveta stvar“ i s njom se ne smije igrati. A svetost ljubavi najbolje je vidljiva u njezinoj uzvišenoj

⁴⁵ Vidi: M. STANKOVIĆ, *Mladost vedrine*, 137-152.

⁴⁶ Govoreći o ženama u mucu Gospodnjoj, Marica Stanković ne propušta priliku podsjetiti čitatelje da je žena „po naravi, bar u većini, ako nije pokvarena i propala, nekako duhovnija, spiritualnija, manje vezana za zemlju od muškarca“. Marica STANKOVIĆ, *Žene u mucu Kristovoj. Križni put robijaša* (Zagreb: Teovizija, 2012.), 21.

⁴⁷ Usp.: M. STANKOVIĆ, *Mladost vedrine*, 152-156.

svrsi: sklapanje kršćanskog braka i rađanje djece, tj. novih građana ovozemaljske domovine i neba.⁴⁸

Na putu prema tom uzvišenom cilju djevojke neće sklapati prijateljstva s muškim osobama. Marica navodi razlog: „U 99% slučajeva prijateljstva između muške i ženske osobe nema i ne može biti. Ne može! Jer to je protunaravno. To je nešto mimo onih zakona, koje je Bog stavio u nas. Poznati njemački pedagog Foerster rekao je, da prijateljstvo između muške i ženske osobe može biti samo onda, ako su u poodmakloj dobi, ako su rijetko zajedno i ako su oboje sveti. [...] Nemoj misliti, da kod prijateljstva s duhovnim osobama vrijede neka druga pravila. Isto. I svećenik je čovjek. I sva ta duhovna prijateljstva, koja redovito počinju jako lijepo, sklopljena tobože, da dižu dvoje ljudi u svetosti, svršavaju vrlo obično i vrlo jadno. Dakle, ni prerano zaljublivanje, ni ljubakanje, ni prijateljstvo s mladićem.“⁴⁹

Netko će postaviti pitanje: Ako je to tako kao što Marica kaže, kako će onda katolička djevojka upoznati svojega budućeg životnog suputnika? Marica Stanković ima odgovor i na to pitanje: Katolička djevojka će naći svojega supruga ako to Bog hoće, ako se moli na tu nakanu. Kad odraste i dostigne dob koja je prikladna za sklapanje braka, katolička djevojka će budno i razborito tražiti svojega bračnog partnera. U tom traženju ona ne smije biti smušena, nasilna, neobuzdana, odviše povjerljiva. Tražit će mladića s kojim će lako koracati kroz život. To neće biti psovač, alkoholičar, kockar, razmetnik ili ženskar. Katolička djevojka neće gledati na mladićevu vanjštinu niti na njegovo bogatstvo, ali će ipak za supruga izabrati onoga tko može prehraniti svoju obitelj. Osim toga, njezin budući suprug treba biti zdrav, marljiv i okretan. Ni u kojem slučaju ne smije biti inovjerc jer brak je susret dviju duša koje jedno ljube, jednako misle i za jedno žive. Upravo zato katolička djevojka neće sklapati poznanstva s inovjercima, ali niti s oženjenim ili rastavljenim muškarcima. Jednom riječju, tvrdi Marica, katolička djevojka stalno drži svoje srce pod kontrolom. Njezino mje-

⁴⁸ Usp.: M. STANKOVIĆ, *Mladost vedrine*, 160-161.

⁴⁹ M. STANKOVIĆ, *Mladost vedrine*, 165. Kad je riječ o svećenicima, potrebno je reći da je Marica Stanković iznimno cijenila svećenike i njihovo poslanje. Napose je cijenila sakrament ispovijedi koji se događa po njihovim rukama. Vidi: Marica STANKOVIĆ, *Tajne jedne Svijećnice. Izbor članaka s osobnim prizvucima* (Zagreb: Teovizija, 2013.), 47-48. Međutim, ona je bila svjesna da ima svećenika, ali i redovnika i redovnica, koji ne žive onako kako to njihovo zvanje od njih zahtijeva. Zato je ona devetu postaju svojega križnog puta robijaša posvetila upravo njima ističući pritom da je Isus pao treći put pod križem zbog njihovih grijeha. Uz to je napomenula da su grijesi svećenika, redovnika i redovnica Isusa najviše tištali. Usp.: M. STANKOVIĆ, *Žene u mucu Kristovoj. Križni put robijaša*, 50-51.

rilo uvijek trebaju biti katolička savjest i razum prosvijetljen vjerom.⁵⁰

U svojim spisima Marica nije pisala samo o bračnoj ljubavi nego i o ljubavi općenito na koju su, poput Blažene Djevice Marije, pozvana sva ljudska bića, a napose žene.⁵¹ Ona tvrdi da je ljubav poziv svake žene. Taj se poziv očituje u iskazivanju nesebične i požrtvovne ljubavi prema svima, a ne samo prema najbližima. To znači da žene trebaju ljubiti i svoje neprijatelje, one koji su im nanijeli zlo, sve ljude i narode. Kao mudra žena koja otvorenim očima promatra svijet oko sebe, Marica je svjesna da su mnoge žene iznevjerile poziv na ljubav. Zato ona sa žalošću konstatira: „Povorke žena zaboravile su na taj poziv. Promijenile ga. Iznevjerile ga. Pa su s njime zajedno zaboravile, promijenile, iznevjerile i svoje ženstvo, svoju žensku misiju. I zato ima danas toliko iznakaženih, iskrivljenih ženskih likova.“⁵²

Da, Marica Stanković se cijeli svoj život borila protiv iskrivljivanja uzvišenog poziva žene na ljubav. I to ne samo naravnim sredstvima, tj. govoreći i pišući o moralnim porocima u koje žene mogu upasti nego i nadasve nadnaravnim sredstvima, tj. usmjeravajući pogled žena prema Isusu Kristu, Njegovoj majci Mariji i sigurnom moralnom nauku Katoličke Crkve. Po tome je Marica Stanković uzor i snažna podrška svim onim ženama koje ozbiljno shvaćaju i žive svoje specifično žensko poslanje u ovome svijetu.

Zaključak

Što reći na kraju? Jednostavno s dubokim uvjerenjem i udivljenjem konstatirati da je Marica Stanković uspjela dosegnuti vrhunce kršćanske svetosti. Ona ne bi mogla tako lijepo i uvjerljivo govoriti i pisati o svetosti da se želja za svetošću nije posve ukorijenila u njezinu srcu. Ona ne bi mogla druge oduševljavati za moralne vrijednosti, a da ih pritom sama nije ostvarivala u svojem životu. Marica je u tome posve uspjela te stoga njezine riječi i poruke nisu prazne i bez pokrića. Stoga se i može reći da njezina svetost nije bila prividna već stvarna i vidljiva. U godinama kada su se tamni oblaci nad njom nadvili u logoru u Slavonskoj Požegi, ona je i iskustveno shvatila i srcem prihvatila da put do kršćanske svetosti nužno vodi i kroz teška iskušenja i nepredvidive križeve. Što se pak tiče njezina priznanja da ju je strah

⁵⁰ Usp.: M. STANKOVIĆ, *Mladost vedrine*, 165-166.

⁵¹ Vidi: Marica STANKOVIĆ, *Žene u evanđelju* (Zagreb: Kršćanska sadašnjost, 2001.), 20-21, 59.

⁵² Marica STANKOVIĆ, *Pisma mladoj prijateljici* (Zagreb: Kršćanska sadašnjost, 2001.), 30.

obuzimao u logoru i bio njezin stalni pratilac nakon puštanja na slobodu, to nipošto ne umanjuje veličinu njezina lika. Naprotiv, priznanje tu veličinu još više ističe jer je Marica iskreno govorila i bez trunke stida opisivala svoja najdublja osjećanja i strepnje. To nam kazuje da je Marica Stanković bila žena od krvi i mesa, što je čini svima nama još bližom i pristupačnijom osobom.

Kada Marica govori o specifičnom tipu svetosti Zajednice suradnica Krista Kralja, ona time svima nama daje do znanja da svaka zajednica, ali i svaki pojedinac, treba pronaći vlastiti način ostvarenja svetosti. U vremenima u kojima živimo, a koja su obilježena apatijom i depresivnošću, njezin koncept radosne svetosti trebao bi sve više dolaziti do izražaja. Biti radostan u obavljanju svojih svagdanjih dužnosti. Biti radostan u obitelji i društvu u kojima živimo, unatoč poteškoćama i križevima s kojima se susrećemo. Vedro i radosno pristupati ljudima kako bi i po tome oni zaključili da smo vjerni sljedbenici Isusa Krista. Jednom riječju, trebamo biti radosni misionari u ovome svijetu. To Marica poručuje svojim suradnicama i svim kršćanima ne samo svojega vremena nego i nama koji živimo u dvadeset i prvom stoljeću.

Kao samosvjesna i Bogu posve vjerna žena, Marica Stanković se tijekom svojega života prvenstveno obraćala katoličkim djevojkama i ženama. Poput svete Edith Stein⁵³ i ona je dobro znala da nema zdravih obitelji, zajednica i naroda bez ispravne moralne formacije mladih djevojaka. Isto tako dobro je znala da nema istinske radosti i svetosti ako se zanemare i ne žive moralne vrijednosti. Zato je ona jasno i beskompromisno ukazivala na mane i poroke koji prijete mladim djevojkama na njihovu životnom putu. Željela je zaštititi mlade djevojke od moralnih zala, ali je pritom posve poštovala njihovu slobodu. Zadaću koju je s ljubavlju prihvatila – biti odgojitelj ženske katoličke mladeži – uspješno je obavljala zahvaljujući ne toliko svojim nagovorima i spisima koliko vlastitom uzornom vladanju i dobrim djelima. Možda će se pokojem čitatelju Maričinih djela činiti da je ona bila odviše radikalna u predstavljanju i življenju kršćanskih ideala. Istina, radikalnost je bila prisutna u njezinu životu kao što je bila prisutna

⁵³ U svojemu djelu *Žena* Edith Stein, između ostalog, kaže i ovo: „Što od žena zahtijeva naše vrijeme? Ono većinu prisiljava da zarađuje svoj kruh. A od onih koje vode kućanstva očekuje da ga racionalno vode i time pomognu općem privrednom ozdravljenju naroda. Očekuje od njih da prokrče putove k nebu. To znači: traže se žene koje posjeduju životnu spoznaju, obazrivost i praktičnu valjanost, žene koje su moralno čvrste, žene kojih je život nepokolebivo utemeljen u Bogu. Odakle će sve to doći, ako se za to u mladosti ne položi temelj?“ Edith STEIN, *Žena. Njezina zadaća po naravi i milosti* (Zagreb: Kršćanska sadašnjost - Hrvatski karmelićani i karmelićanke, 1990.), 60.

i u životu blaženog Ivana Merza. Međutim, postavlja se pitanje: Je li moguće posve moralno živjeti i težiti k svetosti bez izvjesne doze radikalnosti? Osobno mislim da nije jer put svetosti je veoma zahtjevan. Tim putem teško kroče mlake i neodlučne duše. Život i djelo Marice Stanković nam poručuju: iako je put svetosti veoma zahtjevan, on je ipak prohodan. Samo se čovjek na tom putu treba oslanjati više na Boga nego na vlastite snage i sposobnosti. Ako u tome uspije, on će s lakoćom vršiti Njegove zapovijedi i osjećati radost u sebi što će mu olakšati hod k vrhuncima kršćanske svetosti.

Pa ako bi se u jednoj rečenici mogla sažeti temeljna poruka Marice Stanković, onda bi ona po svoj prilici glasila ovako: Radosno kročimo prema svetosti uspinjući se stubištem moralnosti! Pritom moralnost treba shvatiti kao djelotvornu ljubav prema Bogu i bližnjemu, a ne samo kao izbjegavanje grešnih prigoda i grijeha. Jasno, hod prema svetosti i djelotvorna ljubav prema Bogu i bližnjemu pretpostavljaju strpljivo nošenje osobnih križeva i život prožet molitvom, pokorom i odricanjem.

MARICA STANKOVIC WOMAN OF JOYFUL HOLINESS AND UNCOMPROMISING MORALITY

Summary

The process for the beatification of Marica Stankovic, a prolific writer and prominent Croatian Catholic activist, was launched in Zagreb in 2006. In order to present Marica's character and work primarily to the Catholic public in Bosnia and Herzegovina, the author of this article first discusses the most important stages and events of her life. The greatness of Marica's character came to the fore especially as a result of the secular institute „The Community of the Associates of Christ the King“, which she founded. In the second part of the article, the author focuses on the concept of holiness which Marica envisaged for the Community. It is the holiness of those who are totally dedicated to God but who live and work among the laity and in so doing, although exposed to trials and crosses, radiate joy among the people they live with. This is precisely the holiness that Marica advocates. The third part of the article describes this holiness, interwoven with a rigorous morality. This section is devoted to the moral formation of young Catholic women that Marica performed with love. The conclusion stresses that Marica Stankovic lived holiness consistently and that her concept of holiness is very much needed in our time.

Key words: *Marica Stankovic, Community of the Associates of Christ the King, joyful holiness, education of young Catholic women, uncompromising morality.*

Translation: Darko Tomašević and Kevin Sullivan